3rd International Conference on Contemporary Academic Research

November 10-11, 2024 : Konya, Turkey

© 2024 Published by All Sciences Academy

https://as-proceeding.com/index.php/iccar

Pandemi Sonrası Evden Çalışma Sıklığıyla İlişkili Sosyodemografik ve Ekonomik Faktörler

Şeyda ÜNVER[1*], Ömer ALKAN[2]

[1]*Ekonometri /İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Atatürk Üniversitesi, Türkiye*

[2]*Ekonometri /İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Atatürk Üniversitesi, Türkiye*

[*]*(seyda.unver@atauni.edu.tr)*

Özet – Dünyanın tüm ülkelerinde hızla yayılan Koronavirüs, Türkiye'de ilk kez 11 Mart 2020 tarihinde tanımlanmış ve vaka sayıları tüm şehirlerde hızla artmıştır. Vakaların hızla artması hem özel sektörde hem de kamuda esnek çalışma sistemine hızlı geçişi gerektirmiştir. Halihazırda kullanıma hazır olan uzaktan iş teknolojileri, esnek çalışma sistemlerini desteklemiş ve bu yeni çalışma şekline geçiş, teknoloji sayesinde birçok sektör ve işletme tarafından kısa sürede başarıyla hayata geçirilmiştir. Bu çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2023 yılında yapılan Yaşam Memnuniyeti Araştırması'na katılan 9861 bireyin verisi kullanılmıştır. Çalışmada Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Regresyon modeli kullanılarak Türkiye'de yaşayan bireylerin pandemi sonrası dönemde evden çalışma sıklığı ile ilişkili olan sosyodemografik ve ekonomik faktörleri belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örnekleme yöntemi 2 aşamalı tabakalı küme örneklemesidir. Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Regresyon modeline göre, internet üzerinden finansal işlem gerçekleştiren bireylerin diğer bireylere göre evden çalışma olasılığının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler – Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Regresyon Modeli, Pandemi, Evden çalışma, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, TÜİK

I. GİRİŞ

COVID-19, yüzyılın en önemli küresel sağlık felaketi ve 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana insanlığın karşılaşmış olduğu en büyük zorluktur [1, 2]. COVID-19 o kadar kısa sürede tüm dünyaya yayılmıştır ki toplumlar çareyi karantinada ve evden çalışmakta bulmuştur [3]. İleri iletişim teknolojilerinin salgının yayılmasını durdurmak, enfeksiyonu önlemek, karantina ve hastalık takibini önlemek için en önemli ve güvenilir araç olduğu açıkça görülmüştür [4]. Esnek ve uzaktan çalışma sistemleri kurumlar için tek zorunlu çözüm olarak hemen hemen tüm sektörlerde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır [5, 6]. Günümüzde esnek çalışma uygulamaları; uzaktan çalışma, yarı zamanlı çalışma, iş paylaşımı, vardiya ve hafta sonu çalışması, esnek dönüşümlü çalışma, evden çalışma ve uzaktan çalışma uygulamaları şeklinde gerçekleştirilmektedir [7]. Yapılan önceki çalışmalarda uzaktan çalışmanın hem avantajlarına hem de dezavantajlarına yer verilmektedir [8]. Uzaktan çalışanların iş tatmini üzerindeki olumlu etkisi ve daha az iş-aile çatışması söz konusu avantajlardan bazılarıdır [9]. Sosyal izolasyon veya iş arkadaşı memnuniyetsizliği gibi uzaktan çalışmanın olumsuz etkileri de yapılan önceki çalışmalarda tespit edilmiştir [10].

Bu çalışmanın amacı, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2023 yılında yapılmış olan Yaşam Memnuniyeti Araştırması'nın mikro veri setinden yararlanarak Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Regresyon modeli ile bireylerin pandemi sonrası dönemde evden çalışma sıklığı ile ilişkili olan sosyodemografik ve ekonomik faktörleri belirlemektir.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Veri

Bu çalışmada TÜİK tarafından 2023 yılında yayınlanan Yaşam Memnuniyeti Araştırması'na ilişkin veri seti kullanılmıştır. Yaşam Memnuniyeti Araştırmasının kapsamına Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında yaşayan hanehalkı fertleri alınmaktadır [11].

Bu çalışmada Yaşam Memnuniyeti Araştırması anketine katılan 9861 bireyin verileri kullanılmıştır.

2.2. Değişkenler

Modelin bağımlı değişkeni bireylerin pandemi sonrası dönemde son 12 ayda evden çalışma sıklığıdır (Hemen her gün/Haftada en az bir defa/haftada bir defadan az/hiçbir zaman).

2.3. Bağımsız Değişkenler

Bu çalışmaya alınacak bağımsız değişkenler, Yaşam Memnuniyeti Araştırması'nda mevcut olan ve literatür araştırması sonucu öne çıkan değişkenlerdir. Çalışmanın bağımsız değişkenleri cinsiyet, internet üzerinden gerçekleştirilen finansal işlemler, yaş, hanenin masaüstü bilgisayar sahipliği, hanenin dizüstü bilgisayar sahipliği ve gelir düzeyidir.

Ordinal ve nominal değişkenler, modele alınacak tüm değişkenlere ait kategorilerin etkilerini gözlemlemek amacıyla kukla değişken olarak tanımlanmıştır [12].

2.4. İstatistiksel Analiz

İstatistiksel çıkarımın temel alanlarından biri, istatistiksel hipotezlerin test edilmesidir [3]. Verilerin analizinde SPSS 20 ve Stata 15 programlarından yararlanılmıştır. Sıralı bir forma sahip olan bağımlı değişken söz konusu olduğu zaman, sıralı tercih modelleri kullanılmaktadır [13]. Bu çalışmada da alternatif sıralı tercih modellerinden Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Regresyon Modeli kullanılmıştır.

3. TARTIŞMA

3.1. Çalışmaya Katılan Bireylerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 1'e göre çalışmaya katılan kadınların %4,7'sininhaftada en az bir defa evden çalıştığı görülmektedir. 16-24 yaş aralığındaki bireylerin %5,3'ünün hemen her gün evden çalıştıklarını belirttikleri görülmektedir.

Tablo 1. Değişkenlere ait bulgular

Değişkenler	**Evden Çalışma Sıklığı (%)**			
	Hemen her gün	**Haftada en az bir defa**	**Haftada bir defadan az**	**Hiçbir zaman**
Cinsiyet				
Kadın	6,6	4,7	3,7	85
Erkek	4,0	2,4	2,1	91,6
Masaüstü bilgisayar sahipliği				
Hayır	4,5	2,7	2,3	90,4
Evet	5,3	4,2	3,9	86,6
Finansal İşlem				
Hayır	4,2	2,4	2,1	91,4
Evet	6,2	4,9	4,0	84,9
Yaş				
16-24	5,3	1,8	1,3	91,5
25-34	5,3	3,8	3,2	87,7
35-44	4,5	3,3	2,4	89,8

45-54	4,0	2,3	2,7	91,0
55+	4,1	2,3	2,4	91,2
Dizüstü bilgisayar sahipliği				
Hayır	3,5	1,0	1,0	94,6
Evet	6,1	5,4	4,5	84,0
Gelir düzeyi				
1.gelir düzeyi (en küçük)	5,7	0,9	0,9	92,6
2.gelir düzeyi	3,7	1,6	1,1	93,6
3.gelir düzeyi	4,7	1,6	2,0	91,8
4.gelir düzeyi	4,1	2,9	2,2	90,8
5.gelir düzeyi (en büyük)	5,4	5,2	4,4	85,0

3.2. Model Tahmini

Çalışmada Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Regresyon modeline alınacak olan bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı olup olmadığı test edilmiştir. Varyans enflasyon faktör (VIF) değerleri 5 ve üzerinde olanların orta derecede, 10 ve üzeri olanların ise yüksek derecede çoklu doğrusal bağlantıya sebep olduğu düşünülmektedir [1, 3]. Tablo 2'de verilen VIF değerlerine göre, değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununa sebep olan herhangi bir değişken bulunmamaktadır.

Tablo 2'de verilen Genelleştirilmiş sıralı lojistik regresyon modeline göre erkeklerin kadınlara göre hemen her gün evden çalışma olasılığı %2,3 daha az iken, erkeklerin kadınlara göre hiçbir zaman evden çalışma olasılığı ise %5 daha fazladır. Masaüstü bilgisayar sahibi olan bir bireyin referans gruba göre haftada bir defadan az evden çalışma olasılığı %1,3 daha fazla iken, hiçbir zaman evden çalışma olasılığı ise %2,3 daha azdır. İnternet üzerinden finansal işlem gerçekleştiren bir bireyin internet üzerinden finansal işlem gerçekleştirmeyen bir bireye göre hemen her gün evden çalışma olasılığı %2,6 daha fazla iken, hiçbir zaman evden çalışma olasılığı ise %5,3 daha azdır. Dizüstü bilgisayar sahibi olan bir bireyin referans gruba göre haftada bir defadan az evden çalışma olasılığı %2,9 daha fazla iken, hiçbir zaman evden çalışma olasılığı ise %10 daha azdır. 25-34 yaş aralığındaki bir bireyin hemen her gün evde çalışma olasılığı %1,8 daha fazla iken, hiçbir zaman evden çalışma olasılığı ise %4,8 daha azdır. 35-44 yaş aralığındaki bir bireyin haftada en az bir defa evden çalışma olasılığı %1,4 daha fazla iken, hiçbir zaman evde çalışma olasılığı ise %2,7 daha azdır. 2.gelir düzeyinde yer alan bir bireyin referans gruba göre hemen her gün evden çalışma olasılığı %3 daha az iken, hiçbir zaman evden çalışma olasılığı ise %3,9 daha fazladır. 4.gelir düzeyinde yer alan bir bireyin referans gruba göre hemen her gün evden çalışma olasılığı %3,7 daha az iken, hiçbir zaman evde çalışma olasılığı ise %3,5 daha fazladır. 5.gelir düzeyinde yer alan bir bireyin referans gruba göre hemen her gün evden çalışma olasılığı %3,5 daha az iken, haftada bir defadan az evden çalışma olasılığı ise %1,7 daha fazladır.

Tablo 2. Marjinal Etkiler

Değişkenler	**Hemen her gün (M.E)**	**Haftada en az bir defa (M.E)**	**Haftada bir defadan az (M.E)**	**Hiçbir zaman (M.E)**	**VIF**
Cinsiyet (referans: kadın)					
Erkek	-0,023[a]	-0,014[a]	-0,013[a]	0,050[a]	1,06
Masaüstü bilgisayar sahipliği (referans: hayır)					
Evet	0,002	0,009	0,013[b]	-0,023[b]	1,03
Finansal işlem (referans: hayır)					

Evet	0,026[a]	0,016[a]	0,011[b]	-0,053[a]	1,08
Yaş (referans: 55+)					
16-24	0,016	0,006	-0,002	-0,019	2,25
25-34	0,018[c]	0,020[a]	0,010	-0,048[a]	3,69
35-44	0,009	0,014[b]	0,004	-0,027[b]	3,78
45-54	0,003	0,004	-0,003	-0,004	3,17
Dizüstü bilgisayar sahipliği (referans:hayır)					
Evet	0,028[a]	0,043[a]	0,029[a]	-0,100[a]	1,19
Gelir düzeyi (referans:1.gelir düzeyi (en küçük))					
2.gelir düzeyi	-0,030[c]	-0,005	-0,005	0,039[c]	2,85
3.gelir düzeyi	-0,025	-0,009	0,003	0,032	3,12
4.gelir düzeyi	-0,037[b]	-0,000	0,002	0,035[c]	3,49
5.gelir düzeyi (en büyük)	-0,035[c]	0,011	0,017[b]	0,007	4,13

[a]p<.01; [b]p<.05; [c]p<.10

4. SONUÇ

Bu çalışmada, TÜİK tarafından 2023 yılında yapılan Yaşam Memnuniyeti Araştırması'na katılan 9861 bireyin verisi kullanılmıştır. Çalışmada Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Regresyon modeli kullanılmıştır.

Çalışmaya göre erkeklerin kadınlara göre evden çalışma olasılığı daha azdır. Önceki bir çalışmada da benzer sonuç elde edilmiştir [14]. Masaüstü bilgisayar sahibi olan bireylerin masaüstü bilgisayar sahibi olmayan bireylere göre evden çalışmama olasılığı daha azdır. İnternet üzerinden finansal işlem gerçekleştiren bireylerin internet üzerinden finansal işlem gerçekleştirmeyen bireylere göre evden çalışma olasılığı daha fazladır. Dizüstü bilgisayar sahibi olan bireylerin dizüstü bilgisayar sahibi olmayan bireylere göre evden çalışmama olasılığı daha azdır. 25-34 yaş aralığındaki bireylerin hemen her gün evden çalışma olasılığı daha fazla iken, hiçbir zaman evden çalışma olasılığı ise daha azdır. 35-44 yaş aralığındaki bireylerin haftada en az bir defa evden çalışma olasılığı daha fazla iken, hiçbir zaman evden çalışma olasılığı ise daha azdır. Pandemi sırasında kırsal bir toplulukta tele sağlıkla ilgili hasta memnuniyetine dair bir çalışma, 35 yaş ve üzeri yetişkinlerin 18 ila 34 yaş arasındaki genç yetişkinlere kıyasla tele sağlıktan daha az memnun olduğunu bulmuştur [15]. Çalışmaya göre bireylerin gelir düzeyleri arttıkça evden çalışmama olasılığı artmaktadır. Düşük gelirli hamile kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmada, yıllık hane geliri 25.000 ABD dolarından az olan kadınların, yıllık 25.000 ABD dolarından fazla kazananlara kıyasla yüz yüze görüşmeye göre tele sağlık ziyaretini tercih etme olasılıklarının önemli ölçüde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir [16].

Covid-19 pandemisi ile birlikte tüm alanlarda olduğu gibi çalışma hayatında da büyük değişimler yaşanmıştır. Covid-19 ile mücadele konusundaki ulusal çabaların bir parçası olarak milyonlarca insanın evden çalışması gerekmiştir. Ofiste uzun süre bulunarak işlerin yürütüldüğü klasik çalışma modeli, büyük oranda yerini uzaktan çalışma modeline bırakmıştır. Covid-19 öncesinde de çalışma yaşamında var olan uzaktan çalışma modeli, özellikle küresel salgın ile birlikte hızla yaygınlaşmıştır. Özellikle uzaktan çalışma modelinin temelinde dijital alt yapının büyük önemi olduğu için internet alt yapısından başlayarak dijital ile ilgili imkânların iyileştirilmesi ve çevrimiçi çalışmayı engelleyen durumlarda teknik desteğin arttırılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Alkan, O., U. Küçükoglu, and S. Ünver, *Comparison of factors affecting Turkish citizens' search for online health information before and during the COVID-19 pandemic.* Bmc Public Health, 2024. **24**(1).
2. Chakraborty, I. and P. Maity, *COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention.* Science of the Total Environment, 2020. **728**.

3. Alkan, Ö., Ş. Ünver, and A.O. Modoğlu, *COVID-19 Döneminde Bireylerin İş Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin Stereotype Sıralı Regresyon Modeli ile Araştırılması.* Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2024(20): p. 23-43.

4. Kaya, S.D., Y.Y. Ileri, and B. Kara, *Benefits of Flexible Working System During Covid-19 Pandemic: A Field Study in Turkey.* Ege Academic Review, 2022. **22**(3): p. 253-269.

5. Gursoy, D. and C.G. Chi, *Effects of COVID-19 pandemic on hospitality industry: review of the current situations and a research agenda.* Journal of Hospitality Marketing & Management, 2020. **29**(5): p. 527-529.

6. Baadel, S., S. Kabene, and A. Majeed, *Work-life conflict costs: a Canadian perspective.* International Journal of Human Resources Development and Management, 2020. **20**(2): p. 178-186.

7. Rothwell, W.J., et al., *The encyclopedia of human resource management*. 2020, San Francisco: CA: John Wiley & Sons,Inc.

8. Mahmood, F., et al., *Teachers' teleworking job satisfaction during the COVID-19 pandemic in Europe.* Current Psychology, 2023. **42**(10): p. 8540-8553.

9. Gajendran, R.S. and D.A. Harrison, *The good, the bad, and the unknown about telecommuting: Meta-analysis of psychological mediators and individual consequences.* Journal of Applied Psychology, 2007. **92**(6): p. 1524-1541.

10. Hook, A., et al., *A systematic review of the energy and climate impacts of teleworking.* Environmental Research Letters, 2020. **15**(9).

11. TÜİK. *Yaşam Memnuniyeti Araştırması Mikro Veri Seti, 2023*. 2023; Available from: https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/PDF_Detay.

12. Ünver, S., *Investigation of factors affecting tobacco and e-cigarette use in Turkey.* Journal of Substance Use, 2024.

13. Alkan, Ö. and S. Ünver, *Tobacco smoke exposure among women in Turkey and determinants.* Journal of Substance Use, 2022. **27**(1): p. 43-49.

14. Delaporte, I. and W. Pena, *Working from home under Covid-19: Who is affected? Evidence from Latin American and Caribbean countries.* Evidence from Latin American and Caribbean countries (April 1, 2020). cepr Covid Economics, 2020. **14**.

15. Phenicie, R., R.A. Wright, and J. Holzberg, *Patient Satisfaction with Telehealth During COVID-19: Experience in a Rural County on the United States-Mexico Border.* Telemedicine and E-Health, 2021. **27**(8): p. 859-865.

16. Garcia, E., et al., *Telemedicine satisfaction in pregnant women during the Covid-19 pandemic.* Journal of Reproductive Medicine Gynaecology & Obstetrics, 2022. **7**(1): p. 1-5.

17. Ünver, S., Ö. Alkan, and E. Oktay, *Physical Intimate Partner Violence Against Pregnant Women in Türkiye: A Population Based Study.* Sage Open, 2024. **14**(2)